

Cảm nhận của em về hình bóng quê nhà và con người nơi quê cha đất tổ trong truyện Cố hương của Lỗ Tấn.

Lỗ Tấn (1881 - 1936) là nhà văn cách mạng nổi tiếng của Trung Quốc. Truyện cố hương là một truyện ngắn tuyệt hay và xúc động. Nó man mác một tình quê vui đầy. Nó ghi lại một cách chân thực cảm động ký ức tuổi thơ. Nó phản ánh số phận những con người quê hương với bao nỗi buồn thương và hi vọng.

Các nhân vật như tôi, mẹ tôi, cháu Hoàng, Nhuận Thổ, Thủy Sinh, chị Hai Dương - là những con người của quê hương, gọi ra bao nỗi buồn vui về nơi chôn nhau cắt rốn sâu nặng nghĩa tình.

1. Hình ảnh quê hương.

Sau hơn 20 năm xa cách !tôi về thăm quê, phải vượt qua 2000 dặm giữa một mùa đông lạnh giá. Lòng "tôi" bồi hồi không kể xiết. Gió lạnh vi vu thổi vào khoang thuyền. Gần về đến làng, trời càng u ám, xóm thôn xa dần, thấp thoáng tiêu điều, hoang vắng... lòng “tôi” se lại. về quê thì phải vui sao lại buồn? “Tôi” tự hỏi có phải đây là làng cũ thân yêu trong ký ức nữa không?

Chuyến về thăm quê này rất đặc biệt, về để bán nhà, giao nhà lại cho chủ mới. Về để từ giã ngôi nhà cũ nơi cả đại gia đình "chúng tôi" đời đời ở chung với nhau. Sao không buồn được, vì sau 20 năm đi xa, lần này , "tôi" trở về là để “vĩnh biệt ngôi nhà yêu dấu và từ giã làng cũ thân yêu đem gùi dinh đến nơi đất khách tôi đang làm ăn sinh sống

Quê hương thường gắn liền với phần mộ tổ tiên ông bà. Trong Cố hương không thấy nói đến. Tác giả chỉ xúc động nói đến ký ức tuổi thơ khoảng chừng 30 năm về trước. Một tình bạn đẹp tuổi thơ độ lên mười với Nhuận Thổ con trai của một người làm thuê cho gia đình "tôi". Nhờ Nhuận Thổ mà "tôi" được biết bao chuyện kỳ lạ: cách bẫy chim trên tuyết, con “tra” lông, da trơn như mỡ biết ăn dưa; bên bờ biển quê hương có nhiều vỏ sò đẹp và lạ: sò "mặt quỷ" và sò "tay Phật". Nhờ Nhuận Thổ mà tôi cảm nhận được vẻ đẹp quê hương, với bao cảnh tượng thần tiên: "Một vầng trăng tròn vàng thắm treo lơ lửng trên nền trời xanh đậm, dưới là một bãi cát bên bờ biển, trông toàn dưa hấu, bát ngát một màu xanh rờn

Quê hương cũ với bao kỷ niệm thời thơ bé. Đó là những ngày mà “thầy tôi hãy còn”, cảnh nhà sung túc... năm ấy nhà tôi đến lượt lo giỗ tổ. Giỗ vào tháng giêng. Lễ vật rất nhiều, các đồ tế rất sang, người đến lễ cũng rất đông...

Quê hương trong ký ức bao giờ cũng cảm động. Lỗ Tấn đã nói về hình ảnh quê hương

trong hiện tại và trong quá khứ, lúc ở trên đường trở về, lúc gặp lại bạn cũ, người xưa. Có niềm vui nỗi buồn, 30 năm đã trôi qua, nhưng không bao giờ có thể quên được quê hương và tuổi thơ.

2. Hình ảnh người mẹ quê nhà.

Mẹ đã già. "Tôi" đã trưởng thành, đi làm ăn xa, lưu lạc 20 năm trời nay mới về thăm quê, thăm mẹ. Lâu nay chỉ "gặp mẹ" và hỏi thăm mẹ qua những cánh thư. Con vừa bước vào nhà, mẹ "đã chạy ra đón". Mẹ già "rất mừng rỡ" gặp lại con trai sau những năm dài xa cách, thế nhưng "nét mặt vẫn ẩn nỗi buồn thâm kín". Chắc là mẹ buồn vì thương nhớ người đã khuất, mẹ buồn vì cảnh nhà sa sút, phải bán nhà, theo con trai đến nơi đất khách quê người? Mẹ vẫn hiền hậu, săn sóc, "tôi" như ngày "tôi" còn thơ bé: "Mẹ bảo tôi ngồi xuống nghỉ ngơi, uống trà...".

Mẹ nói với con trai chuyện dọn nhà... Mẹ vẫn hiền từ như xưa: "Con hãy nghỉ ngơi vài hôm, đi thăm các nhà bù con một chút rồi mẹ con mình lên đường". Nhắc đến Nhuận Thổ... "Mẹ tôi" động lòng. Gặp 2 bố con Nhuận Thổ, mẹ ân cần vỗ về. Mẹ thở than cho cảnh nhà anh ta, mẹ bàn với "tôi": "Cái gì không cần chở đi thì cho anh ta hết. Cứ để cho tùy ý chọn, lấy cái nào thì lấy!". Thương con cháu và thương người đó là hình ảnh người mẹ trong Cố hương.

Có một nhà thơ trẻ Việt Nam đã viết: "Quê hương là cầu tre nhỏ - Mẹ về nón lá nghiêng che". Đọc cố hương của Lỗ Tấn, nếu ai đó không hiểu được người mẹ thì làm sao cảm nhận được hình ảnh quê hương thân yêu. Bởi lẽ mẹ là quê hương, quê hương là mẹ! Tình yêu quê hương luôn luôn gắn liền thiết tha với người mẹ hiền mà ta yêu quý.

3. Con người quê hương.

Nhuận Thổ trước hết là tình bạn tuổi thơ. Ba mươi năm trước, "tôi" và Nhuận Thổ đã sống với nhau trong suốt một tháng giêng mà suốt đời "tôi" không thể nào quên được. Hình ảnh hần thuở lên 10, lần đầu gặp tôi: "Khuôn mặt tròn trĩnh, nước da bánh mật, đầu đội mũ lông chiên bé tí tẹo, cổ đeo vòng bạc sáng loáng... Hắn "bẽn lẽn" với mọi người, nhưng "không bẽn lẽn" với chỉ riêng tôi. Hắn nói lên tình, hắn được trông thấy những điều hắn chưa bao giờ trông thấy cả. Cũng như "tôi" nghe hắn nói chuyện bầy chim sẻ, chuyện cầm đỉnh ba đâm con "tra" khi đi canh dưa, chuyện vỏ sò, vỏ ốc, v.v... là những chuyện lí thú, kỳ lạ. Ba mươi năm rồi, "tôi" nhớ đến Nhuận Thổ là nhớ đến gói quà hắn gửi cho tôi: một bọc vỏ sò và mấy thứ lông chim rất đẹp.

Không cổ tuổi thơ thì không có quê hương. Tình bạn tuổi thơ làm cho tình yêu quê hương mãi mãi tươi thắm. Đúng như Lỗ Tấn đã viết:

"Bây giờ mẹ tôi nhắc đến Nhuận Thổ, kí ức tôi bỗng bừng sáng bừng lên trong chốc lát. Tôi cảm thấy tựa hồ tôi đã tìm ra được quê hương tôi đẹp ở chỗ nào rồi". Hình ảnh Nhuận Thổ ấu thơ là hình ảnh quê hương, là “vành trăng non trên bầu trời xanh miền thơ ấu”. Nhuận Thổ là một phần rất nhỏ của cố hương, là tình yêu quê hương.

Hình ảnh Nhuận Thổ trong hiện tại là nỗi đau, nỗi buồn VC quê hương. Sau 30 năm xa cách nay gặp lại, Nhuận Thổ thay đổi quá nhiều. Nước da “vàng xạm”, những nếp nhăn trên mặt “sâu hóm”. Cặp mắt, mí mắt “viên húp đỏ mọng lên”. Đầu đội một cái mũ lông chiên “rách tươm”, mặc một cái áo bông “mỏng dính” giữa lúc trời rét dữ! Người “co ro cúm rúm”, đôi bàn tay “vừa thô kệch, vừa nặng nề, nứt nẻ như vỏ cây thông”. Thời gian đã tàn phá một con người về mặt ngoại hình. Sự nghèo khổ và vất vả làm tàn tạ một con người vốn cường tráng và dẻo dai. Gặp lại bạn cũ, Nhuận Thổ “vừa hớn hờ vừa thê lương” mấp máy đôi môi nói không ra tiếng, sau mới “cung kính” nói được hai tiếng: “Bẩm ông!”. Lễ giáo và tôn ti trật tự của xã hội phong kiến đã tạo nên giữa đôi bạn “một bức tường khá dày ngăn cách”. “Tôi” như bị “điếng người” khi nghe anh ta nói. Nhìn người và nghe Nhuận Thổ nói “tôi” nặng trĩu trong lòng “trông anh ta phảng phất như một pho tượng đá” vô hồn và vô cảm.

Hình ảnh Nhuận Thổ trong hiện tại là hình ảnh một xứ sở, một miền quê xơ xác, tiêu điều, người nông dân bị bần cùng hóa, bị áp bức và bóc lột đến tận xương tủy: “mất mùa, thuế nặng, lính tráng, trộm cướp, quan lại, thân hào...”, “chỗ nào cũng hỏi tiền, chẳng có luật lệ gì cả”.

Thông qua việc tường thuật chuyến về quê lần cuối cùng của “tôi”, thông qua những rung cảm của “tôi” trước sự thay đổi, tàn tạ ghê gớm của làng quê, đặc biệt là Nhuận Thổ, tác giả đã lên án tội ác của chế độ phong kiến đối với nông dân, từ đó đặt ra vấn đề quyền sống và hạnh phúc của nhân dân trên con đường đi tới.

Nói đến con người quê hương trong cố hương không thể nào không nhắc tới hình ảnh chị Hai Dương - “Tây Thi đậu phụ”, ngày xưa “phần son” nổi danh tài sắc bây giờ đã trở thành một “bì vò” tro tráo, lúc thì ăn cướp đôi tất tay, lúc thì lấy cái “cầu khí sút” rồi chạy biến. Cũng không thể không nghĩ tới cháu Hoàng và i hủy Sinh, con trai thứ năm của Nhuận Thổ. Trẻ con xưa nay vẫn hồn nhiên và đáng yêu. Nghĩ đến những con người quê hương, “tôi” mong muốn những em bé quê hương sẽ không còn “phải khốn khổ và tàn

nhân... ”, mong mỗi chúng nó được sống “một cuộc đời mà chúng tôi chưa từng được sống”.

4. Con đường.

Phần cuối truyện cổ hương tác giả viết một câu văn rất lạ mà hay. Sau khi ông nói đến mọi thứ “tượng gỗ” và “sùng bái tượng gỗ”, nói đến mong ước “gần gũi” và “xa vời”, nói đến “thực” và “hư” trong “hy vọng”, rồi ông hạ bút. Đó là suy ngẫm của “tôi”:

“Cũng giống như những con đường trên mặt đất; kỳ thực trên mặt đất vốn làm gì có đường. Người ta đi mãi thì thành đường thôi”. Có con đường mưu sinh phải xa quê. Có con đường tình nghĩa, không quản xa xôi, cách trở đã về thăm lại quê. Có con đường khổ ải. Có con đường hạnh phúc. Con đường gần, con đường xa, con đường hi vọng đi lên phía trước. Có con đường mòn... Cũng có chuyện phá lối mở đường. Con đường đến với mỗi người là con đường sông phạm. Con (Mins; của mỗi dân tộc là con đường cách mạng. Phải chăng đó là ý tưởng sâu sắc về hình tượng con đường trong cổ hương.

Ca dao có câu:

Quê hương nghĩa nặng tình sâu,
Bể dâu biến đổi biết đâu là nhà.

Đọc Cổ hương của Lỗ Tấn, tôi băng khuâng mãi về tiếng hát ấy lòng vang vọng khắp miền Trung thân yêu của quê mẹ...